

Okul Öncesi Öğretmenleri, Okul Yöneticileri ve Ebeveynlerin Aile Katılımına İlişkin Algılarının İncelenmesi*

Semra ERKAN¹, Gonca ULUDAĞ², Fatih DERELİ³

Geliş Tarihi: 13.04.2015

Kabul Ediliş Tarihi: 10.04.2016

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenleri, okul yöneticileri ve ebeveynlerin aile katılımı kavramına; ev ve okul temelli aile katılımına ve aile katılımını engelleyen etmenlere ilişkin algılarının belirlenmesidir. Çalışma, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anasınıfı/anaokullarında görev yapan 30 okul öncesi öğretmeni, 21 yönetici ve 30 ebeveyn ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri araştırmacılar geliştirilen “yarı yapılandırılmış görüşme formları” aracılığıyla toplanarak betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Analizler sonucunda ebeveynlerin aile katılımını çocuğun okuldaki eğitimini desteklemek, öğretmen ve yöneticilerin ise çocuğun gelişimini/eğitimini desteklemek olarak algıladıkları görülmüştür. Ebeveynlerin ev temelli aile katılımını engelleyen etmenler; ebeveynler, öğretmen ve yöneticiler tarafından ebeveyn kaynaklı engeller olarak belirtilmiştir. Ebeveynlerin okul temelli aile katılımını engelleyen etmenler; ebeveynler tarafından okulun bu tür etkinliklere yer vermemesi olarak gösterilmiş, öğretmen ve yöneticiler ise engellerin ebeveynlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: aile, aile katılımı, okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmeni, okul yöneticisi.

An Investigation on the Perceptions of Preschool Teachers, School Administrators and Parents on Parent Involvement

ABSTRACT

The aim of this study was to identify the perceptions of preschool teachers, school administrators, parents about parent involvement, and the barriers at home and school-based parent involvement. The study was conducted during the 2012-2013 school year in Çankaya, Ankara with 30 preschool teachers working at the preschools/kindergartens affiliated with the Ministry of Education, 21 administrators, and 30 parents. Data were collected by the researchers by using “semi-structured interview forms” developed, analyzed with the descriptive analysis method. The results showed that parents perceived parent involvement as supporting children's school education, while teachers and administrators perceived it as supporting children's development/education. The factors

* Bu çalışma, 21-24 Mayıs 2014 tarihlerinde Amerika Birleşik Devletleri, Urbana-Champaign'de Illinois Üniversitesi tarafından düzenlenen “The Tenth International Congress of Qualitative Inquiry” kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Prof.Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-posta:erkansemra@hacettepe.edu.tr

² Arş.Gör., Hacettepe Üniversitesi, e-posta:gonca.uludag@hacettepe.edu.tr

³ Arş.Gör., Hacettepe Üniversitesi, e-posta:fatihdereli@hacettepe.edu.tr

that prevented parents' home-based involvement were judged as stemming from parents by parents themselves, teachers and administrators. The factors that prevented parents' school-based involvement were listed by parents as the failure of schools to include this type of activities, by teachers and administrators as stemming from parents themselves.

Keywords: parent, parent involvement, early childhood education, preschool teacher, school administrator.

GİRİŞ

Aile, çocuğun doğduğu andan itibaren üyesi olduğu, ihtiyaçlarının karşılandığı ve gelişiminin desteklendiği temel kurum olarak önemli bir yere sahiptir. Çocuklar ilk olarak ebeveynleri yardımıyla dünyayı ve kendilerini tanır (Temel ve Kurtulmuş, 2013), eğitim-öğretim faaliyetleriyle de ilk kez ailede karşılaşır (Aydoğan, 2007) ve ebeveynler için çocuğun ilk eğitimcileri denilebilir. Bunun yanı sıra çocuğun, karşılaştığı ilk örgün eğitim ise okul öncesi eğitimidir. Okul öncesi eğitimde, çocuğun her türlü bakım ve eğitiminden birinci derecede sorumlu olan anne ve babanın eğitim sürecine dâhil edilerek, çocuk ve ailesinin bir bütün olarak ele alınması, çocuğun gelişimi açısından son derece önemlidir (Atakan, 2010; Aydoğan, 2010). Okul öncesi eğitim programları ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, aileler sürece dahil edilmedikçe ve okuldaki eğitim aileler tarafından desteklenmedikçe eğitimden beklenen başarı sağlanamamaktadır. Okul öncesi eğitim programlarıyla hedeflenen davranış değişikliklerinin kalıcı bir şekilde gerçekleşebilmesi için okuldaki eğitimin ailede de devam ettirilmesi gerekmektedir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2000'den akt. Atakan, 2010). Okul ile aile arasında verimli bir işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi ve tarafların bu işbirliğinden en üst düzeyde yarar sağlanabilmesi için aile katılımı çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Aydoğan, 2010).

Aile katılımı literatürde çeşitli yönleriyle tanımlanmıştır. Tezel Şahin ve Ünver'e göre (2005) aile katılımı, anne babaların çocukların gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunabilmeleri için organize edilmiş etkinlikler bütünüdür. Abdul-Adil ve Farmer (2006)'a göre aile katılımı, çocuğun akademik başarısını ve davranış gelişimini desteklemek amacıyla ailelerin okul ortamı içinde veya dışında gerçekleştirdiği aktiviteleri, çocuğa yönelik tutum ve davranışlarını ve çocuk yetiştirme stillerini kapsamaktadır (akt. Young, Austin ve Growe, 2013). Morrison (2006) aile katılımını, çocuklarına ve kendilerine yarar sağlamak için aile üyelerinin yeteneklerini kullanmasına yardım etme süreci; McBride, Bae ve Wright (2002) ise, çocuk için öğrenmeyi artıran aile ile okul arasındaki değiştirilebilir süreç olarak tanımlamaktadır (akt. Aktaş Arnas, 2011). Aile katılımı kavramı, ev temelli ve okul temelli aile katılımı olmak üzere iki kategoride incelenebilir (Mukuna ve Indoshi, 2012). Ev temelli aile katılımı, ebeveynin çocuğun okuldaki performansının gelişmesi için evde gerçekleştirilen öğrenme etkinliklerini kapsar (Tinkler 2002; akt. Ladner, 2006). Ayrıca ev temelli aile katılımı, ebeveynin çocuğun ödevlerine yardım etmesi, çocukla okul hakkında sohbet etmesi, oyun oynaması, kitap okuması, kütüphaneye gitmesi, müze ziyaret etmesi, çocukla birlikte yemek pişirmesi (Tinkler 2002; akt.

Ladner, 2006) gibi etkinliklerin yanı sıra, çocuğun öğretmeniyle bire bir görüşmeler yapma, çocuğa sağlık hizmeti ve iyi beslenme olanağı sağlamayı da içerir (Mukuna ve Indoshi, 2012). Okul temelli aile katılımı ise, ebeveynin okuldaki toplantılara, konferanslara, okul yönetim kuruluna ve gönüllülük esasına bağlı etkinliklere katılma, öğretmenle iletişim kurma gibi etkinlikleri kapsar (Hill ve Taylor, 2004; akt. Ladner, 2006; Mukuna ve Indoshi, 2012). Okulda verilen eğitimin evde, evde verilen eğitimin de okulda desteklenmesiyle devamlılığın sağlanması ile çocuğun istendik davranış değişikliklerine ulaşması aile katılımının temel amacıdır (Abbak, 2008). Hendrick (1991) aile katılımının çocuğun ev ve okul olarak ikiye bölünmüş dünyasını, birbirinden farklı mekanlar olmaktan çıkararak, uyumlu ve tutarlı bir bütünlük hissetmesine olanak tanıdığını ifade etmektedir (akt. Öncül, 2011). Okul öncesi eğitimde aile katılımı, ev ve okuldaki eğitimin birbirine paralel şekilde yürütülmesini ve eğitimde sürekliliği amaçlamaktadır ve bu amaç doğrultusunda aile katılımına çocuğun eğitiminden sorumlu olan ebeveyn, öğretmen ve okul yöneticisinin tutumlarının yön verdiği söylenebilir.

Okul öncesi eğitimde iyi organize edilmiş aile katılımı çalışmalarının hem çocuk hem de eğitimin paydaşları olan ebeveyn, öğretmen ve okul yöneticisi açısından pek çok yararı olduğundan söz edilebilir. Oktay, Gürkan, Zembat ve Unutkan (2003)'e göre aile ve okul ortamlarının ortak noktada birleşmesiyle çocuğun özgüveni artar, etkinliklere katılımı kolaylaşır, günlük yaşantısında kullanabileceği kalıcı davranışlar edinir ve çocuk daha uyumlu ve mutlu olur (akt. Pekkarakaş, 2010). Çocuğun eğitimine katılan ebeveynler ise, rollerinin önemini daha iyi kavrar, kendi ilgi ve yeteneklerinin farkına varır, kuruma ve öğretmene olan güveni artar (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere, 2005).

Aile katılımında en önemli görev öğretmene düşmektedir. Öğretmen, hem aileyi hem de okul yönetimini aile katılımı çalışmaları konusunda yönlendirmelidir. Aile katılımı sayesinde öğretmen, aile bireylerini yakından tanıma fırsatı bulur, çocuğun önceki deneyimleri hakkında edindiği bilgiler doğrultusunda çocuğun bireysel gelişimini destekleyecek eğitim programları hazırlayabilir ve bunları daha kolay uygulayabilir (Aydoğan, 2010). Okulun eğitim politikası olarak aile katılımının önemszenmesi ve eğitim programlarında aile katılımı çalışmalarına yer verilmesini teşvik eden ise okul yöneticileridir. Okul yöneticilerinin aile katılımına yönelik olumlu tutumları sayesinde daha etkili aile-okul işbirliği çalışmaları yürütülebilir ve çocuğun gelişimi de çok yönlü olarak desteklenebilir. Aile katılımı uygulamalarının çeşitli nedenlerden dolayı yetersiz kaldığı ve katılımı engelleyen bazı etmenlerin olduğundan da söz etmek mümkündür. Ailenin eğitime katılımını engelleyen etmenlerin nedenlerini, çocuğun eğitiminin paydaşları olan ebeveyn, öğretmen ve yönetici açısından incelemek mümkündür. Ebeveynden kaynaklı engeller, ebeveynlerin okula yönelik olumsuz tutum içinde olmaları, anne ve babanın yeterli zamanlarının olmaması, katılım için olanakların yetersizliği, iş ya da evdeki diğer sorumluluklar, ailedeki sağlık sorunları, eğitim düzeylerinin düşük olması (Köksal Eğmez, 2008); ebeveynlerin eğitim işini okula bırakmaları ve katılıma ihtiyaç duymamaları (Erdoğan ve

Demirkasımoğlu, 2010) şeklinde sıralanabilir. Aile katılımını engelleyen öğretmen kaynaklı engeller ise zaman yetersizliği, eleştirilme korkusu, tutum ve beklentilerdir (Shearer, 2006). Ensari ve Zembat (1999) yapmış oldukları çalışmada, öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerini planlamanın çok zaman aldığına inanmalarının, aileleri sınıf içi ve dışında uygulanan etkinliklere katılmaları için nasıl teşvik edeceklerini bilmemelerinin aile katılımını engellediğini belirtmişlerdir (akt. Köksal Eğmez, 2008). Ayrıca okul yöneticisinin aile katılımına gereken önemi vermemesi, konuya ilgisizlikleri, aile ile işbirliğine yönelik olumsuz tutumları da aile katılımını engelleyen etmenlerdendir (Aydoğan, 2010).

Okul öncesi eğitimde aile katılımının öğretmen, okul yöneticileri ve ebeveynler tarafından nasıl algılandığı ve ne şekilde gerçekleştirildiğinin, ev ve okul temelli aile katılım çalışmalarının ve aile katılımını engelleyen etmenlerin neler olduğunun belirlenerek uygulamaya engel durumların ortadan kaldırılması, aile katılımı çalışmalarının kalitesinin artırılması açısından önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle bu araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmenleri, okul yöneticileri ve ebeveynlerin aile katılımına ilişkin algılarını belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda ebeveyn, öğretmen ve yöneticilerin; aile katılımının tanımına, ebeveynlerin ev ve okul temelli aile katılımını ne şekilde gerçekleştirdiklerine, ebeveynlerin ev ve okul temelli aile katılımının yeterliğine, ebeveynlerin ev ve okul temelli aile katılımlarını engelleyen etmenlere ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde nitel bir çalışma olup, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Tarama modeli, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı beş özel ilkököl bünyesindeki anasınıflarında ve 14 özel anaokulunda görev yapan 30 okul öncesi öğretmeni, 21 yönetici ve çocukları bu kurumlara devam eden 30 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubuna dahil edilen öğretmen, yönetici ve ebeveynlerin belirlenmesinde kolay erişilebilirlik ve çalışmaya katılım için gönüllülük ölçütleri esas alınmıştır. Çalışma grubunu oluşturan ebeveyn, öğretmen ve yöneticilerin demografik özellikleri şu şekildedir:

Çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin %90'ını anneler, %10'unu babalar oluşturmuştur. Annelerin %48'i 31-35, %37'si 36-40, %11'i 26-30, %4'ü 41+; babaların %67'si 31-35, %33'ü 36-40 yaş aralığındadır. Annelerin %52'si lisans, %37'si yüksek lisans, %7'si önlisans, %4'ü doktora; babaların %67'si lisans, %33'ü yüksek lisans mezunudur. Annelerin %89'u, babaların ise tamamı bir işte çalışmaktadır. Öğretmenlerin %47'si 21-25, %26'sı 26-30, %13'ü 36-40, %7'si 41+ ve %7'si 31-35 yaş aralığındadır. Öğretmenlerin %44'ü lise, %33'ü önlisans, %20'si lisans ve %3'ü yüksek lisans mezunu olup; %40'ı 1-5, %26'sı 6-10, %17'si 16+, %10'u 0-1 ve %7'si 11-15 yıllık mesleki deneyime sahiptir. Yöneticilerin %50'si 41+, %19'u 26-30, %14'ü 31-35 ve %10'u 36-40 yaş aralığındadır. Yöneticilerin %57'si lisans, %33'ü yüksek lisans, %5'i ön lisans, %5'i ise doktora mezunu olup; %33'ü 1-5, %28'i 11-15, %24'ü 16+, %10'u 6-10 ve %5'i 1-5 yıllık mesleki deneyime sahiptir. Yöneticilerin %90'ı müdür, %10'u müdür yardımcısı pozisyonunda görev yapmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen, yönetici ve ebeveynler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, görüşülene kendini ifade etme seçeneği sunarak, ilgili alanda derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Görüşmeler için araştırmacılar tarafından öğretmen, yönetici ve ebeveynler için “yarı yapılandırılmış görüşme formları” oluşturulmuştur. Görüşme formları “demografik bilgiler” ve “katılımcının aile katılımına ilişkin algılarını belirlemeye yönelik sorular” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Demografik bilgi formlarında ebeveynler için altı, öğretmenler için üç ve yöneticiler için dört soru bulunmaktadır. Katılımcıların aile katılımına ilişkin algılarını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan formların her birinde ise yedi yarı yapılandırılmış görüşmesoru bulunmaktadır. Görüşme sorularının hazırlanması sürecinde öncelikle ilgili literatür taranmış, eğitimde aile katılımına ilişkin algıları tanımlayabilecek unsurlar belirlenmiştir. Oluşturulan görüşme formları iki alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve önerileri alınmış, ve bu öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlenen formların ön uygulaması çalışma grubunda yer almayan üç ebeveyn, dört öğretmen ve iki yöneticiyle yapılmış, buna göre soruların anlaşılabilirliğini artırmak üzere bazı görüşme sorularında sadeleştirme yapılarak formlara son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri, 2013 yılının Mart ve Nisan aylarında toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından, çalışma kapsamına alınan okullara gidilmiş, öğretmen ve yöneticiler ile ön görüşmeler yapılarak, çalışmanın amacı ve öneminden söz edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorularla ilgili öğretmen ve yöneticilerle bire bir görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan ebeveynler ise öğretmen ve yöneticiler aracılığıyla okula davet edilmiş, kendilerine araştırmanın amacı açıklanmış ve soruların daha açıklayıcı biçimde ifade edilmesine özen gösterilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analizin amacı, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış olarak okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlemlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011:224). Bu çalışmada da geçerliği artırmak için katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Analiz öncesinde öğretmen formları Ö1,Ö2,..., yönetici formları Y1,Y2,..., ebeveyn formları ise E1,E2,... şeklinde kodlanmıştır. Bu kodlar, araştırmanın raporlaştırılmasında katılımcılardan alıntılara yer verilirken de kullanılmış, katılımcıların ifadelerinde dikkat çekici cümlelerden bazıları değiştirilmeden sunulmuştur. Araştırma verileri, okul öncesi dönemde aile katılımına ilişkin literatür göz önünde bulundurularak belirlenen temalar çerçevesinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak üzere, her bir veri üç araştırmacı tarafından, birbirlerinden bağımsız olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmacılarca oluşturulan ana ve alt temalar karşılaştırılarak, ortak temalar ve bu temaların verilerde tekrarlanma sıklıkları tespit edilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Elde edilen veriler okul öncesi dönemde öğretmen, okul yöneticileri ve ebeveynlerin aile katılımına ilişkin görüşlerini betimleyeceği düşünülen “aile katılımı”nın tanımı, ev ve okul temelli aile katılımının ne şekilde gerçekleştiği, ev ve okul temelli aile katılımının yeterliği, ev ve okul temelli aile katılımını engelleyen etmenler temaları altında analiz edilmiştir.

“Aile Katılımı” Kavramına İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenleri, okul yöneticileri ve ebeveynlere sorulan “*Sizin için aile katılımı ne anlama gelmektedir?*” sorusunda katılımcılar aile katılımı ile ilgili birden fazla örnekle açıklamışlardır. Soruya verilen yanıtlar sonucunda “aile katılımı” kavramına ilişkin elde edilen bulgular şöyledir:

Ebeveynlerden 14’ü aile katılımını “çocuğun okuldaki eğitimini desteklemektir”, 12’si “çocuğa model olmak/rehberlik yapmaktır”, 10’u “çocuğun gelişimine ve eğitimine destek olmaktır”, 10’u “çocukla etkinlik yapmaktır”, 6’sı “çocuğa uygun eğitim ortamı hazırlamaktır”, 5’i ise “okulla iletişim kurmak/işbirliği yapmaktır” şeklinde tanımlamıştır. Ebeveynlerin tanımlarından bazıları şöyledir: E3:“*Çocuğun eğitime katılımın bence iki yolu vardır: Birincisi evde eğitim faaliyetleri yapmak, ikincisi ise okuldaki eğitimde aktif rol almak suretiyle desteklemektir*”, E18:“*Evdeki ortamın eğitime göre şekillendirilmesi, planlanmaların bu yönde yapılması, okulda verilen eğitime verimlilik kazandırması demektir*”.

Öğretmenlerden 16’sı aile katılımını “ebeveynlerin çocuğun gelişimine ve eğitimine destek olmasıdır”, 13’ü “ebeveynlerin okulla iletişim kurması/işbirliği

yapmasıdır”, 4’ü “ebeveynlerin çocukla etkinlik yapmasıdır” şeklinde tanımlamıştır. Aile katılımını, Ö8:“Çocuğun gelişimini yakından takip etmek, okulla işbirliği içinde olarak onu desteklemek, gerektiği konularda çocuğa yardımcı olmak demektir”, Ö15:“Okulda verdiğimiz eğitim sürecine paralel olarak ailelerin okula destek olacak, gelişim süreçlerine katkı sağlayacak paylaşımlarda bulunmaları, okul ve sınıf öğretmenleriyle olumlu-olumsuz süreçlerin paylaşılmasıdır” şeklinde tanımlamıştır.

Yöneticilerden 18’i “ebeveynlerin çocuğun gelişimine ve eğitimine destek olmasıdır”, 12’si aile katılımını “ebeveynlerin okulla iletişim kurması/işbirliği yapmasıdır”, 8’i “ebeveynlerin okuldaki eğitimi desteklemesidir” şeklinde tanımlamıştır. Yönetici tanımlarından bazıları şunlardır: Y6:“Ailenin çocuğun gelişimini destekleyebilmesi demektir”, Y14:“Öğretmeni ile işbirliği yapması, okul içi düzenlenen etkinliklere katılması, okul tarafından gönderilen duyuruları ve bilgilendirme yazılarını takip etmesi, veli toplantılarına ve veli görüşmelerine katılması, okul ile işbirliği yapması”.

Analiz sonuçlarına göre; ebeveynler aile katılımı kavramını çoğunlukla çocuğun okuldaki eğitimi desteklemek ve çocuğa model olmak/rehberlik yapmak olarak tanımlamaktadır. Buna göre, ebeveynlerin aile katılımını, çocuğun gelişimi ve eğitimiyle ilgili olarak çocuk ile ebeveyn arasındaki iletişim/etkileşim olarak algıladığı söylenebilir. Öğretmen ve yöneticiler ise aile katılımını çoğunlukla, ebeveynlerin çocuğun gelişimine/eğitimine destek olması ve okulla iletişim kurması/işbirliği yapması olarak tanımlamışlardır. Çalışmanın bu bulgusu öğretmen ve yöneticilerin ebeveynlerden farklı olarak aile katılımında, hem çocuğu hem de ebeveynlerin okul ile iletişim halinde olmalarını önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir. Binicioğlu (2010)’da ilköğretimde aile katılımı kapsamında gerçekleştirilen okul-aile iletişim etkinlikleri konusunda öğretmen ve ailelerin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, öğretmenlerin “eğitimde aile katılımı”nı çoğunlukla çocuğun eğitiminde veli desteği; ailelerin ise çocukla bire bir ilgilenmek olarak tanımladıklarını tespit etmiştir.

Ev Temelli Aile Katılımının Ne Şekilde Gerçekleştiğine İlişkin Bulgular

“Çocuğunuzun eğitime, evde ne şekilde katılıyorsunuz?” sorusuna ebeveynlerden 20’sinin “çocukla etkinlik yaparak (oyun oynama, boyama ve yapıştırma çalışmaları, yapboz/bulmaca yapma, resim yapma, çevreyi inceleme, şarkı söyleme, bitki yetiştirme, belgesel izleme, geziye gitme)”, 18’inin “kitap/dergi okuyarak (hikaye okuma, dergi inceleme, masal anlatma/okuma)”, 16’sinin “çocukla sohbet ederek (soru sorma, sorularına cevap verme)”, 11’inin “okuldaki eğitimi takip ederek ve pekiştirerek”, 7’sinin “çocuğa model olarak/rehberlik yaparak”, 3’ünün teknolojiden yararlanarak” yanıtını verdikleri görülmektedir. Şu ifadeler ebeveyn görüşlerini örneklemektedir: E22:“Tablette, bilgisayarda okul öncesi eğitime yönelik yaşına uygun uygulamalardan faydalanıyoruz”, E30:“Okuldan verilen aylık planları takip ederek gün içinde öğrendikleri aktivite ve bilgileri beraber tekrarlıyoruz, beraber yemekler yapıyoruz”.

“Ebeveynler, ev temelli aile katılımını ne şekilde gerçekleştirmektedir?” sorusuna öğretmenlerden 20’si “okuldaki eğitimi takip ederek/pekiştirerek”, 8’i “çocukla etkinlik yaparak (oyun oynama, boyama sayfaları, parmak oyunu, şarkı söyleme)”, 6’sı “okuldan verilen ödevleri çocukla birlikte yaparak”, 5’i “çocukla sohbet ederek (soru sorma, sorularına cevap verme)”, 5’i “öğretmenle iletişim kurarak/işbirliği yaparak”, 4’ü “kitap/dergi okuyarak (hikaye ve dergi okuma, masal anlatma/okuma)”, 2’si “materyal/oyuncak temin ederek” yanıtını vermiştir. Bu soruya Ö5:“...*Plan takibine göre yaptırdığımız çalışmalara benzer çalışmalar yaptırarak çocuğun öğrendiklerinin pekişmesini sağlıyorlar*”, Ö21: “*(çocuğun) sorularına yaşına uygun cevaplar vererek, oyunlar oynayarak*” yanıtını vermiştir.

“Ebeveynler, ev temelli aile katılımını ne şekilde gerçekleştirmektedir?” sorusunu yöneticilerden 13’ü “okuldaki eğitimi takip ederek/pekiştirerek”, 10’u “çocukla etkinlik yaparak (oyun oynama, spor etkinlikleri yapma, müze gezileri, tiyatro/sinemaya gitme, deney yapma, mutfak etkinlikleri yapma)”, 7’si “okuldan verilen ödevleri çocukla birlikte yaparak”, 4’ü “kitap/dergi okuyarak”, 4’ü “öğretmenle iletişim kurarak/işbirliği yaparak”, 3’ü “materyal/oyuncak temin ederek”, 3’ü “çocukla sohbet ederek” şeklinde yanıtlamıştır. Yöneticilerin ifadelerden kesitler şöyledir: Y9:“...*Zaman yaratıp eğitimi evde de devam ettiriyorlar, ödevleri yapıp, öğretmen yönlendirmelerine uyuyorlar*”, Y16:“*Okulumuzda her ay başında verilen mini programı takip ediyorlar, konuya ilişkin (çocukla) sohbet ediyorlar, hikaye okuyorlar, biz de ailelerin katılım sağlaması için fazlası ile çaba gösteriyoruz*”.

Elde edilen bulgulara göre, ebeveynler ev temelli aile katılımını çoğunlukla çocukla etkinlik yaparak, çocukla birlikte kitap/dergi okuyarak, çocukla sohbet ederek, okuldaki eğitimi takip ederek/pekiştirerek gerçekleştirmektedir. Bu bulguya dayanarak ebeveynlerin çocukla birlikte zaman geçirmeye önem ve öncelik verdikleri, okuldaki eğitimi pekiştirmeye yönelik çalışmaların ise daha geri planda kaldığı söylenebilir. Epstein (1995) ailenin ev ortamında çocuğun öğrenmesini destekleyici öğrenme ortamı oluşturmasının, çocukların çeşitli alanlardaki gelişimlerini ve akademik başarılarını artırdığını ifade etmektedir (akt. Gürşimşek, 2003), dolayısıyla ev temelli katılımın gerekliliğinin ebeveynlerce anlaşılması önemlidir. Öğretmen ve yöneticiler ise; ebeveynlerin ev temelli aile katılımını daha çok okuldaki eğitimi takip etmek/pekiştirmek ve çocukla etkinlik yapmak şeklinde gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Buna göre öğretmen ve yöneticilerin, ebeveynlerin aksine ev temelli aile katılımını çocuğun okuldaki eğitiminin aile tarafından desteklenmesi şeklinde algıladıklarını söylemek mümkündür. Bu soruda ebeveynler daha çok okul dışı zamanda çocuklarıyla yaptıkları etkinliklerden; öğretmen ve yöneticiler ise gözlemlerinin yanı sıra genellikle ev temelli aile katılımına ilişkin ebeveynlerin ne tür etkinlikler yapabileceklerinden söz etmişlerdir. Ebeveynler ile öğretmen-yöneticiler arasındaki bu görüş farklılığının, ebeveynlerin aile katılımını, çocuğun gelişimi ve eğitimiyle ilgili olarak çocuk ile ebeveyn arasındaki

iletişim/etkileşim olarak algılamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmamızın bu bulgusuna göre ebeveynlerin, öğretmen ve yöneticiler tarafından ev temelli aile katılımı çalışmaları hakkında daha fazla bilgilendirilmeye gereksinim duydukları söylenebilir.

Ev Temelli Aile Katılımının Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Ebeveynlere sorulan “*Sizce, çocuğunuzun eğitimine evdeki katılımınız yeterli midir?*” sorusu ile, öğretmen ve yöneticilere sorulan “*Sizce, ebeveynlerin ev temelli aile katılımları yeterli midir?*” sorularından elde edilen bulgulara göre; ebeveynlerin 15’si, öğretmenlerin 18’i, yöneticilerin ise 9’u ebeveynlerin ev temelli aile katılımlarını yetersiz bulmaktadır. Ebeveynlerin 12’si ev temelli aile katılımlarını yeterli bulurken; 3’ü katılımlarını yeterli bulduklarını, ancak katılımı engelleyen etmenlerin olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin 2’si ve yöneticilerin 5’i, ebeveynlerin ev temelli aile katılımlarını yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin 10’u, yöneticilerin ise 7’si ebeveynlerin ev temelli aile katılımlarını yeterli bulmakla birlikte, katılımı engelleyen etmenlerin de bulunduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre hem ebeveynler, hem de öğretmen ve yöneticiler ebeveynlerin ev temelli aile katılımlarını yetersiz bulmaktadır. Buna göre, ebeveynlerin okul yönetimi ve öğretmen tarafından ev temelli aile katılımının çocuğun gelişimini desteklemek ve akademik başarısını artırmadaki önemi konusunda bilgilendirilmeye ve yönlendirilmeye ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Ev Temelli Aile Katılımını Engelleyen Etmenlere İlişkin Bulgular

“*Sizce, çocuğunuzun eğitimine evdeki katılımınız yeterli midir?*” sorusuna “*Yetersizdir*” ve “*Yeterlidir ama, katılımınızı engelleyen etmenler de bulunmaktadır*” yanıtını veren ebeveynler “*Sizce, evdeki katılımınızı engelleyen etmenler nelerdir?*” sorusunda birden fazla etmene değinmişlerdir. Bu engeller üç başlık altında gruplanmıştır: I. Ebeveynle ilgili engeller, II. Çocukla ilgili engeller, III. Okulla ilgili engeller.

Ebeveynlerden 12’si zaman yetersizliği, 6’sı çalışma hayatının yoğunluğu/iş yükü, 5’i ev işlerinin yoğunluğu, 3’ü yorgunluk/stres, 2’si ebeveyn yaşı, 2’si pedagojik bilgi eksikliği, 1’i ailedeki çocuk sayısının fazla olması ve 1’i tek ebeveyn olma etmenlerinin katılımlarını engellediğini belirtmişlerdir. Bu engeller ‘ebeveynle ilgili engeller’ olarak gruplanabilir. Bu grupta ebeveynlerin görüşlerinden bazıları şöyledir: E15: “*...Anne baba olarak çalışıyor olmamız. Çoğu zaman saat 18:00’den sonra (eve) geliyoruz, çocuğun da uykusu gelmiş oluyor. Hafta sonu ise ev işleri, sosyal aktiviteler ve çocuğun kursları nedeniyle yeterince zaman geçiremiyoruz*”, E29: “*...Bekar bir anneyim, dolayısıyla çocuğum ile hayatımın huzuru ve devamı için yapmam gereken diğer sorumluluklar vaktimi dolduruyor*”. Ebeveynlerden 3’ü çocuğun ilgisizliğini de bir engel olarak nitelendirmiştir. Bu engel ‘çocukla ilgili engel’ olarak ifade edilebilir. Bu grupta E17’nin “*Çocuk okuldan (saat) 17:00’da (eve) geliyor ve 20:00’da uyuyor. Dolayısıyla zamanımız az, bazen de ben bir konu hakkında çocuğu geliştirmeye çalıştığımda, (çocuk) ilgisiz kalabiliyor*” yanıtı örnek

verilebilir. Ebeveynlerden 5'i okulun eğitim saatinin uzun olmasını/geç saatte bitmesinin, 4'ü ise okuldan verilen ödevleri (çalışma yaprakları, etkinlik kitapları, proje ödevleri) birer engel olarak görmektedir. Bu engeller "okulla ilgili engeller" olarak gruplanabilir. Bu grupta, E7'nin "(hafta içi) Çocuk 9 saat okulda zaman geçiriyor, maalesef bu uzun bir süre, hafta sonu da okul tarafından verilen ödevleri oluyor, bu yüzden az bir süre birlikte olabiliyoruz" yanıtı örnek verilebilir.

"Sizce, ebeveynlerin ev temelli aile katılımları yeterli midir? sorusuna "Yetersizdir" ve "Yeterlidir ama, katılımlarını engelleyen etmenler de bulunmaktadır" yanıtını veren öğretmen ve yöneticilere sorulan "Sizce, ebeveynlerin ev temelli aile katılımlarını engelleyen etmenler nelerdir?" sorusunda her bir öğretmen ve yönetici birden fazla engelden söz etmiş ve bu engeller iki başlık altında gruplanmıştır: I. Ebeveynle ilgili engeller, II. Diğer engeller.

Öğretmenlerin 15'i zaman yetersizliğine, 12'si çalışma hayatının yoğunluğu/iş yüküne, 5'i yorgunluk/strese, 3'ü ebeveynin ilgisizliği/sorumluluk almamasına, 2'si tek ebeveyn olmaya, 2'si pedagojik bilgi eksikliğine, 2'si eşler arası uyumsuzluk/iletişimsizliğe, 2'si okuldaki eğitimi yeterli görmeye, 2'si okul-aile arasındaki iletişim sorunlarına ve 1'i ailenin çocuk sayısının fazla olmasına değinmiştir. Bu engeller 'ebeveynle ilgili engeller' olarak gruplanabilir. Öğretmenlerden 4'ü evdeki diğer sorunları (sağlık problemleri, ölüm, boşanma ve 1'i teknolojinin olumsuz etkilerini de engel olarak belirtmiştir. Bu engeller ise 'diğer engeller' olarak gruplanabilir. Soruyla ilgili öğretmen yanıtlarından bazıları şunlardır: Ö18:"Anne-babanın işbirliği içinde olmaması, ailenin okulla iletişim içinde olmaması, hastalık, ölüm vb. şeylerin yaşanması", Ö27: "...Maalesef çocuğun okulda aldığı eğitimi yeterli bulup kendilerinin böyle bir çabaya girmesine gerek olmadığını düşünüyorlar".

Yöneticilerden 10'u zaman yetersizliğinin, 8'i yorgunluk/stresin, 8'i çalışma hayatının yoğunluğu/iş yükünün, 3'ü ebeveynin ilgisizliği/sorumluluk almamasının, 2'si pedagojik bilgi eksikliğinin, 2'si eşler arası uyumsuzluk/iletişimsizliğin, 2'si okuldaki eğitimi yeterli görmeyen, 2'si ailedeki çocuk sayısının fazla olması ve 1'i tek ebeveyn olmanın ebeveynlerin katılımlarını engelleyen etmenler olarak belirtmişlerdir. Bu engeller 'ebeveynle ilgili engeller' olarak gruplanabilir. Soruya Y14:"...Bir grup aile tüm önerilerimize rağmen eğitim sürecine ilgisiz kalabiliyor. Bunun nedenleri; anne-babanın yoğun çalışması, anne-baba arasındaki görüş farklılıkları, ilgisiz-kaygısız tutum benimsemeleri, eğitim işini sadece okula yüklemeleri, aileye yeni katılan çocuk durumu" şeklinde yanıt vermiştir. Ayrıca yöneticilerden 3'üne göre teknolojinin olumsuz etkileri (televizyon, telefon ve bilgisayarla vakit geçirme), 1'ine göre de ekonomik sebepler birer engeldir. Bu engeller ise 'diğer engeller' olarak gruplanabilir. Bu grupta, Y21'in "...Televizyon izlemek, ev işlerini tamamlamaya çalışmak, telefon görüşmeleri yapmak evdeki katılımı, çocukla geçirilecek zamanı engelliyor" şeklindeki yanıtı örnek verilebilir.

Elde edilen bulgulara göre hem ebeveynler hem de öğretmen ve yöneticiler, ebeveynlerin ev temelli aile katılımlarını engelleyen etmenlerin çoğunlukla ebeveynlerle ilgili olduğunu düşünmekte ve özellikle anne-babaların çalışmasından kaynaklanan zaman yetersizliği, yoğunluk, iş yükü ve stres ev temelli katılımı engelleyen temel etmenler olarak görülmektedir. Ebeveynler, çocuk ve okulla ilgili engellerin de ev temelli katılımlarını engellediğinden söz ederken; öğretmen ve yöneticiler bu tür engellere değinmemişlerdir. Ayrıca ebeveynler okuldan verilen ödevleri ev temelli katılımları için bir engel olarak görmektedir. Ancak ebeveynlerin aksine öğretmen ve yöneticiler, ebeveynlerin okuldan verilen ödevleri çocukla birlikte yapmalarını, ev temelli bir aile katılımı etkinliği olarak ifade etmeleri dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Okul Temelli Aile Katılımının Ne Şekilde Gerçekleştiğine İlişkin Bulgular

“Çocuğunuzun eğitimine, okulda ne şekilde katılıyorsunuz?” sorusuna ebeveynlerden 23’ü “okuldaki eğitimi/programı takip ederek/pekiştirerek”, 13’ü “aile katılım çalışmalarında yer alarak (okulun düzenlediği etkinlikler, toplantılar, yılsonu gösterileri, atölye çalışmaları, yüz yüze görüşme, telefon görüşmesi, izleme günü)”, 12’si “okuldaki öğrenmeler hakkında çocukla sohbet ederek”, 12’si “okulla iletişim kurarak/işbirliği yaparak” yanıtı vermiştir. Ebeveynlerin ifadelerinden kesitler şöyledir: E20:“...Sıkıntı gördüğüm konularda mutlaka öğretmeni ile yüz yüze veya telefon ile görüşürüm, bilgi isterim”, E25:“...Okulda düzenlenen etkinliklere mümkün olduğunca katılıyorum ya da aileden birinin katılmasını sağlıyorum. Öğretmenleri ve okul yönetimi ile sürekli ve düzenli görüşmelerle mümkün olduğunca eğitime katılmaya çalışıyorum”.

“Ebeveynler, okul temelli aile katılımını ne şekilde gerçekleştirmektedir?” sorusuna öğretmenlerden 14’ü “okuldaki aile katılım çalışmalarında yer alarak (okuldaki etkinliklere katılım, konuk çağırma-kaynak veli, özel günlere katılım, projeler)”, 10’u “okuldaki eğitimi/programı takip ederek/pekiştirerek”, 8’inin “okulla iletişim kurarak/işbirliği yaparak”, 6’sı ise “okula materyal desteği sağlayarak” yanıtı vermişlerdir. Öğretmen yanıtlarından bazıları şunlardır: Ö5:“Bazı veliler değişik çalışmalar yaparak okula gönderebiliyor veya ödevleri birlikte yapabiliyorlar. Velilerimiz kendi mesleklerini sınıfımızda anlatıp tanıtıyorlar veya bizleri (sınıf olarak) iş yerlerine davet edebiliyorlar”, Ö18:“Verilen ödevleri çocukla birlikte yaparak katkıda bulunuyorlar, proje ya da konu ile ilgili materyal, dergi vb nesnelere paylaşıyorlar, (okula) değişik ve yaratıcı oyuncaklar göndererek”.

“Ebeveynler, okul temelli aile katılımını ne şekilde gerçekleştirmektedir?” sorusuna yöneticilerden 14’ü “okulda aile katılım çalışmalarında yer alarak (seminer, aileyi konuk olarak çağırma/uzman kişi daveti, veli toplantısı, eğitim, bireysel görüşmeler, özel kutlamalar, proje, telefon görüşmeleri, portfolyo sunumu, pınav günü)”, 11’i “okuldaki eğitimi/programı takip ederek/pekiştirerek” ve 7’si “okulla iletişim kurarak/işbirliği yaparak” yanıtı vermişlerdir. Soruyla ilgili olarak Y17:“Haftalık planlarımıza uygun olarak

kendilerini yeterli gördükleri konularda sınıflarımıza ziyarette bulunup kendi kültürlerine ve mesleklerine uygun bilgi birikimlerini çocuklarımıza aktarıyorlar. Veli toplantısı, seminer, eğitim gibi aktivitelere katılıyorlar” şeklinde görüş belirtmiştir.

Sonuç olarak, ebeveynlerin büyük çoğunluğu okul temelli aile katılımını okuldaki eğitimi/programı takip etmek/pekiştirmek ve okulun düzenlediği aile katılımı çalışmalarında yer almak olarak algılamaktadır. Bazı ebeveynlerin aile katılım çalışmalarına katıldıklarını ifade etmeleri, bu ebeveynlerin çocuklarının devam ettikleri okullarda aile katılım çalışmalarına yer verildiği şeklinde yorumlanabilir ve okul temelli aile katılım çalışmalarında ebeveynlerin öğretmen ve yönetici tarafından yönlendirmesinin önemine değinilebilir. Öğretmen ve yöneticiler ise ebeveynlerin çoğunlukla, okul temelli aile katılımını okulun düzenlediği aile katılım çalışmalarında yer alarak gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen ve yöneticiler de ebeveynler gibi, okulda öğrenilenlerin okul dışında pekiştirilmesine değinmişlerdir. Bu durum hem ebeveynler, hem de öğretmen ve yöneticiler tarafından okul temelli aile katılımının, okulda verilen eğitimle ilişkili olması gerektiğine dair bir algının var olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ancak ebeveynlerin, öğretmen ve yöneticilerden farklı olarak, çocukla okuldaki öğrenmeler hakkında sohbet etmeyi okul temelli bir aile katılım etkinliği olarak ifade etmeleri, ebeveynlerce “okulla bire bir ilişkili her türlü etkinliğin okul temelli aile katılımı çalışması” olarak algılandığını daha net bir biçimde ortaya koyduğu söylenebilir.

Okul Temelli Aile Katılımının Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Ebeveynlere sorulan “*Sizce, çocuğunuzun eğitimine okuldaki katılımınız yeterli midir?*” sorusu ile, öğretmen ve yöneticilere sorulan “*Sizce, ebeveynlerin okul temelli aile katılımları yeterli midir?*” sorularından elde edilen bulgulara göre; ebeveynlerin 13’ü, öğretmenlerin 19’u, yöneticilerin ise 6’sı ebeveynlerin okul temelli aile katılımını yetersiz bulmaktadır. Ebeveynlerin 13’ü okul temelli aile katılımlarını yeterli bulurken, 4’ü katılımlarını yeterli bulduklarını ancak katılımı engelleyen etmenler olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin 4’ü, yöneticilerin 11’i ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını yeterli görmektedir. Öğretmenlerin 7’si, yöneticilerin ise 4’ü ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını yeterli bulmakta ancak katılımı engelleyen etmenlerin de bulunduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak ebeveynler bir takım engeller bulursa da okul temelli aile katılımlarını büyük ölçüde yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını yetersiz bulurken, öğretmenlerin aksine yöneticiler katılımı yeterli bulmaktadır. Bu bulgu, öğretmenlerin okul temelli aile katılımı konusunda ebeveynlerden beklentilerinin yöneticilere göre daha fazla olduğu; yöneticilerin de okul temelli aile katılımı etkinliklerinde öğretmen kadar aktif yer almadıkları ve/veya süreçle ilişkin gözlemlerde bulunmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Okul Temelli Aile Katılımını Engelleyen Etmenlere İlişkin Bulgular

“Sizce, çocuğunuzun eğitimine okuldaki katılımınız yeterli midir?” sorusuna “Yetersizdir” ve “Yeterlidir ama, katılımımızı engelleyen etmenler de bulunmaktadır” yanıtını veren ebeveynlerin “Sizce, okuldaki katılımınızı engelleyen etmenler nelerdir?” sorusunda değindikleri engeller üç başlık altında gruplanmıştır: I. Okulla ilgili engeller, II. Ebeveynle ilgili engeller.

Ebeveynlerden 13’ü “okulun aile katılım çalışmalarına yeterince yer vermemesinin/okulun ilgisizliği”nin okuldaki aile katılımlarını engelleyen bir etmen olduğunu belirtmişlerdir. Bu engeller ‘okulla ilgili engeller’ şeklinde gruplanabilir. Bu soruya E10:“Okul yönetiminin velilerin eğitime katılım düzeyini artıracak faaliyetlerini yetersiz buluyorum”, E30:“Okulda neler yapıldığını görme şansım yok; okuldan düzenli, ayrıntılı ve net bilgiler düzenli olarak verilmiyor, okulda yapılan aktivitelere katılamıyorum ya da bunları gözlemleyemiyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Ebeveynlerden 7’si zaman yetersizliğini, 5’i çalışma hayatının yoğunluğu/iş yükünü, 3’ü ilgisizlik/isteksizliği, 2’si yorgunluk/stresi, 2’si ailedeki çocuk sayısının fazla olması ve 2’si tek ebeveyn olmayı engel olarak belirtmişlerdir. Bu engeller ‘ebeveynle ilgili engeller’ olarak gruplanabilir. Bu soruya E23:“Ben okuldaki eğitime pek müdahale etmek istemem, çünkü orası çocuğun okulu...”, E25:“...Daha çok zamanım olsa ve çalışan bir anne olmasam çocuğumu okulda daha yakından izleyebilirdim” yanıtını vermiştir.

“Sizce, ebeveynlerin okul temelli aile katılımları yeterli midir? sorusuna “Yetersizdir” ve “Yeterlidir ama, katılımı engelleyen etmenler de bulunmaktadır” yanıtını veren öğretmen ve yöneticilere sorulan “Sizce, ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını engelleyen etmenler nelerdir?” sorusunda öğretmenlerin değindiği engeller “Ebeveynle ilgili engeller” ve “Diğer engeller” olmak üzere iki; yöneticilerin değindiği engeller ise “Ebeveynle ilgili engeller” olarak tek başlıkta gruplanmıştır.

Öğretmenlerden 15’i zaman yetersizliğini, 10’u çalışma hayatının yoğunluğu/iş yükünü, 4’ü ilgisizlik/isteksizliği, 3’ü yorgunluk/stresi, 2’si okuldaki eğitimi yeterli görmeyi, 1’i ailedeki çocuk sayısının fazla olmasını ve 1’i tek ebeveyn olmayı engel olarak belirtmişlerdir. Bu engeller ‘ebeveynle ilgili engeller’ olarak gruplanabilir. Bu soruya Ö16:“Yoğun iş temposundan söz edilebilir. Bu çoğu ailede böyle, ama bazı ailelerin ilgisizliğinin ve önemsemediğinin de farkındayız”, Ö27:“Düşünün ki en önemli eğitim seminerlerine bile bir hafta sonlarını ayırıp gelmiyorlar, sebepleri belli aslında: yoğun stresli iş ortamları ve hafta sonunun çok kıymetli olması” yanıtını vermiştir. Ayrıca öğretmenlerden 2’si evdeki diğer sorunlarını (sağlık problemleri, boşanma), 1’i ise ekonomik sebepleri engel olarak ifade etmiştir. Bu engeller ise ‘diğer engeller’ olarak gruplanabilir.

Yöneticilerden 10’u çalışma hayatının yoğunluğu/iş yükünü, 8’i zaman yetersizliğini, 5’i ilgisizlik/isteksizliği, 4’ü yorgunluk/stresi, 2’si pedagojik bilgi

eksikliği, 2'si ailenin çocuk sayısının fazla olmasını, 1'i tek ebeveyn olmayı ve 1'i okuldaki eğitimi yeterli görmeyi engel olarak belirtmişlerdir. Bunlar 'ebeveynle ilgili engeller' olarak gruplandırılabilir. Bu soruya ilişkin Y4: "...Eğitimin sadece öğretmenin görevi olduğunu düşünmeleri", Y8: "Anne-babanın çalışma koşulları, iş seyahatleri, evde küçük bir kardeşin olması ve annenin diğer çocuğu bırakacak birini bulamadığı için okula gelememesi" şeklinde görüş belirtmiştir.

Analizler sonucunda, pek çok ebeveynin okulun aile katılım çalışmalarına yeterince yer vermemesini okul temelli aile katılımlarını engelleyen temel etmen olarak gördükleri belirlenmiştir. Ancak ne öğretmenler ne de yöneticiler, ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını engelleyen bir etmen olarak, okulla ilgili engellere değinmemişlerdir. Bu durum, öğretmen ve yöneticilerin, ebeveynlere aile katılım çalışmalarlarıyla yeterince ulaşamadıkları ve okul temelli aile katılım çalışmalarında kendilerini yeterli buldukları şeklinde yorumlanabilir. Ebeveynlerin, katılımlarını engelleyen etmenler arasında çalışma hayatından (Castro, Bryant, Peisner-Feinberg ve Skinner, 2004), iş yoğunluğu ve zaman yetersizliğinden (Aslanargun, 2007; Koçak, 1991; Ladner, 2006; Ruestow, 1986; Shearer, 2006; Soyoun, 2012; Yoder ve Lopez, 2013), evde başka çocukların olmasından, tek ebeveyn olmaktan, okul kaynaklı engellerden (Aslanargun, 2007; Ladner, 2006; Shearer, 2006; Yoder ve Lopez, 2013) söz etmeleri literatürdeki araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Öğretmen ve yöneticiler ise ev temelli aile katılımında da olduğu gibi, ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını genellikle ebeveyn kaynaklı engellerin etkilediğini; anne-babaların çalışıyor olmalarının zaman yetersizliğine, yoğunluk ve iş yüküne, yorgunluk ve strese yol açtığını; bu durumun da ebeveynlerin katılımlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bazı ebeveyn, öğretmen ve yöneticiler ailedeki çocuk sayısının fazla olmasını hem ev hem de okul temelli aile katılımına engel bir durum olarak görmektedirler. Atakan (2010)'da yaptığı bir çalışmada, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ebeveynlerin; çalışıyor olmaları, evde bakılması gereken küçük çocuğun olması ve öğretmenin uygun katılım çalışmalarına yer vermemesi sebebiyle okul tarafından gerçekleştirilen aile katılımı çalışmalarında yer alamadıkları belirlenmiştir. Gürşimşek (2010) çocuğu okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerle yapmış olduğu çalışmada, ev ve okul temelli katılım boyutunda tek çocuklu ebeveynlerin çok çocuklu ebeveynlerden daha etkin olduğu belirlemiştir. Oğuz (2008) ise ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin aileleri ile yaptığı çalışmada, çocuk sayısı fazla olan ailelerin okuldaki tüm etkinliklerden haberdar olduklarını ancak bunlara katılmadıklarını, çocuk sayısı az olan ailelerin, okul ve öğretmenle daha çok işbirliği içinde olduklarını tespit etmiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulguya göre öğretmen ve yöneticiler, ebeveynlerin okul temelli aile katılımlarını engelleyen bir diğer etmen olarak ebeveynlerin ilgisiz/isteksiz oluşuna değinmişlerdir. Benzer bir sonuç Güven (2011)'in okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı çalışmada da elde edilmiş, öğretmenler ailelerin aile katılımına isteksiz olduklarını ve hayat koşullarına bağlı mazeretler ileri sürdüklerini; bu durumun da aile katılımını güçleştirdiğini belirtmişlerdir. Okul

temelli aile katılım etkinliklerinden biri de ebeveynlerin okul yönetim kurulunda görev almasıdır. Temel (2009), okul politikaları belirlenirken ebeveyn temsilcilerini de içeren yönetim heyetlerinin oluşturulması ve ebeveynlerin program çalışmalarına doğrudan katılımının önem taşıdığını belirtmektedir (akt. Bağçeli Kahraman, 2012). Ancak araştırmanın sonucunda hiçbir ebeveyn, öğretmen ve yöneticinin ebeveynlerin okul yönetiminde yer almasını okul temelli aile katılımı olarak dile getirmediği görülmüştür. Bu durum, öğretmen ve yöneticilerin, ebeveynlerin okul yönetiminde yer almasını katılım etkinliği olarak algılamadıkları ve/veya bu duruma sıcak bakmadıkları; ebeveynlerin de konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları ve/veya okul yönetiminde yer alma taleplerinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, ebeveynlerin aile katılımını çoğunlukla çocuğun okuldaki eğitimini desteklemek; öğretmen ve yöneticilerin ise ebeveynlerin çocuğun gelişimini ve eğitimine destek olması şeklinde algıladıkları görülmüştür. Ebeveynlerin, ev temelli aile katılımını çoğunlukla çocukla etkinlik yaparak gerçekleştirdikleri, ancak ev temelli katılımını yetersiz buldukları belirlenmiştir. Öğretmen ve yöneticilere göre ebeveynlerin ev temelli aile katılımını, okuldaki eğitimi takip ederek/pekiştirerek gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve yöneticiler genel olarak ebeveynlerin ev temelli aile katılımını yetersiz buldukları belirlenmiştir. Hem ebeveynlerin, hem de öğretmen ve yöneticilerin; ebeveynlerin yoğun çalışma hayatları nedeniyle zaman yetersizliği, yoğunluk ve yorgunluğa bağlı stresi ebeveynlerin ev temelli aile katılımını engelleyen etmenler olarak ifade ettikleri görülmüştür. Ebeveynlerin, okul temelli aile katılımını çoğunlukla okuldaki eğitimi/programı takip ederek/pekiştirerek gerçekleştirdikleri ve okul temelli katılımını büyük ölçüde yeterli gördükleri; öğretmen ve yöneticilerin ise ebeveynlerin okuldaki aile katılımı çalışmalarında yer alarak okul temelli aile katılımını gerçekleştirdiklerini düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin, ebeveynlerin okul temelli aile katılımını çoğunlukla yetersiz; yöneticilerin ise yeterli gördükleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve yöneticilere göre, ebeveynlerin okul temelli aile katılımını engelleyen etmenlerin başında ebeveynlerin çalışıyor olmaları nedeniyle zamanlarının yetersiz olması, yoğun, yorgun ve stresli olmalarının geldiği; ebeveynlere göre ise okul temelli aile katılımını engelleyen en temel etmenin okulun aile katılım çalışmalarına yeterince yer vermemesi olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulardan yola çıkılarak okul öncesi eğitimde aile katılımını artırmak amacıyla şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğretmen ve yöneticiler, aile katılımı çalışmaları ile ilgili hizmet içi eğitimlere, seminer, konferans, atölye çalışmalarına katılarak, konu ile ilgili bilgilerini güncelleyebilir, yeni yaklaşımlar hakkında bilgi edinebilir ve yeni uygulamaları takip edebilirler.

- Üniversitelerin okul öncesi eğitim programlarında aile eğitimi ve katılımı ile ilgili derslerin içerikleri zenginleştirilebilir, aile katılımı ile ilgili uygulamalara daha fazla yer verilerek, öğretmen adaylarının daha donanımlı şekilde mezun olmaları sağlanabilir.
- Öğretmen ve yöneticiler, ebeveynleri aile katılımının, amacı, önemi, ev ve okul temelli aile katılımı çalışmalarının hangi etkinlikleri kapsadığı ve okul aile işbirliğinin çocuğun gelişimine, eğitimine etkileri konusunda bilgilendirici seminer ve konferanslar düzenleyerek eğitim sürecine dahil edebilirler.
- Okul yöneticileri, öğretmenle işbirliği içerisinde çalışarak ve aile katılımı çalışmalarının yapılması ile ilgili öğretmeni yönlendirmelidir. Bu tür çalışmalar okulun eğitim politikasında ve felsefesinde yer alabilmeli; yöneticiler bu çalışmalar için gerekli bütçenin oluşturulmasını sağlayabilirler.
- Ebeveynler, öğretmen ve yöneticiler gerek ev gerekse okul temelli aile katılımını engelleyen etmenlerin en aza indirilmesi konusunda işbirliği yapabilirler.
- Aile katılımıyla ilgili yapılacak benzer araştırmalarda, daha büyük bir çalışma grubu ile çalışabilir ve çeşitli değişkenlerle görüşler arasındaki ilişkiler tespit edilebilir.

KAYNAKLAR

- Abbak, B. S. (2008). *Okulöncesi eğitim programındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve veli görüşleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aktaş Arnas, Y. (2011). Okul öncesi eğitimde aile katılımı. Y. Aktaş Arnas (Ed.), *Aile eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı* içinde (ss.53-72). (1. Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 120-135.
- Atakan, H. (2010). *Okulöncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Aydoğan, İ. (2007). Okul faaliyetlerine aile katılımı engelleyen faktörler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (2), 259-273.
- Aydoğan, Y. (2010). Okul öncesi aile programlarında aile katılımı. T. Güler (Ed.), *Anne baba eğitimi* içinde (ss.103-140). (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bağçeli Kahraman, P. (2012). *Aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş okulöncesi programın 5-6 yaş çocukların ilkökula hazır bulunuşluk düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Binicioğlu, G. (2010). *İlköğretimde okul-aile iletişim etkinlikleri: Öğretmen ve veli görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Castro, D. C., Bryant, D. M., Peisner-Feinberg, E. S. & Skinner, M. L. (2004). Parent involvement in Head Start programs: The Role of Parent, Teacher and Classroom Characteristics. *Early Childhood Research Quarterly*, 19 (3), 413-430.

- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16 (3), 399-431.
- Gürşimşek, I. (2003). Okul Öncesi Eğitime Aile Katılımı ve Psikososyal Gelişim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3 (1), 125-144.
- Gürşimşek, A. I. (2010). Okul öncesi eğitim aile katılımını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 9 (18), 1-19.
- Güven, G. (2011). *Farklı eğitim modelleri kullanılarak uygulanan aile eğitim ve aile katılım programlarının okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarına ve ebeveynlerin görüşleriyle etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Koçak, Y. (1991). Okul-aile iletişiminin engelleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 129-133.
- Köksal Eğmez, C. F. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı (Kocaeli'nde beş anaokulunda yapılan araştırma)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ladner, J. L. (2006). *Parents' and teachers' perceptions of parent involvement*. (Unpublished master dissertation). Oklahoma State University, Tulsa, Oklahoma.
- Mukuna, T. E. & Indoshi, F. C. (2012). Parental involvement and perceptions of their role in early childhood development education pedagogy in Kenya. *International Journal of Current Research* 4(2), 265-274.
- Oğuz, O. (2008). *Öğretmen aile işbirliğinin öğrenci başarısına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ömeroğlu, E., Yazıcı, Z. ve Dere, H. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında ebeveynin eğitim katılımı. M. Sevinç (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde (ss. 440-446). (1. Cilt). Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Öncül, F. (2011). *Öğretmenlerin yapmış olduğu ev ziyaretlerinin aile üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pekkarakaş, E. (2010). *3-6 yaş çocukların babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ruestow, M. E. (1986). *Barriers to parental involvement as perceived by administrators, parents and teachers*. Unpublished doctoral thesis. Fordham University Graduate School of Education, New York.
- Shearer, K. A. (2006). *Parental involvement: Teachers' and parents' voices*. (Unpublished doctorate dissertation). University of Central Florida, College of Education, Orlando, Florida, USA.
- Soyoun, B. S. (2012). Parental perceptions on parent involvement in Korea. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*, 6 (1), 21-41.
- Temel, Z. F. ve Kurtulmuş, Z. (2013). Anne baba eğitimi. N. Aral, Ü. Deniz ve A. Kan (Ed.), *Öğretmenlik alan bilgisi: Okul Öncesi öğretmenliği* içinde (ss.691-725). Ankara: Alan Bilgisi Yayınları.
- Tezel Şahin, F. ve Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1), 23-30.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yoder, J.R. & Lopez, A. (2013). Parent's perceptions of involvement in children's education: Findings from a qualitative study of public housing residents. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 30, 415-433.

Young, C., Austin, S. & Growe, R. (2013). Defining parental involvement: Perception of school administrators. *Education, 133* (3), 291-297.

SUMMARY

It is essential for child development that parents who are primarily responsible for childcare and education are included in the process of preschool education so that children and families are treated as a whole (Atakan, 2010; Aydoğan, 2010). Parent involvement work is needed for an effective cooperation between schools and parents, and maximum benefit for both parties out of this cooperation (Aydoğan, 2010). Parent involvement is the totality of activities organized for parents to contribute to child development and education (Tezel Şahin and Ünver 2005). Home-based parent involvement includes the learning activities that parents undertake at home to better their children's school performance (Tinkler, 2002; cited in Lander, 2006). School-based parent involvement, on the other hand, includes activities that parents join voluntarily such as school meetings, conferences or the school board, as well as establishing communication with teachers (Hill and Taylor 2004 cited in Ladner 2006; Mukuna and Indoshi, 2012).

Research conducted within the last decade has shown that parent involvement in education is associated with children's learning and school performance. However well-planned preschool curricula may be, success is not guaranteed unless families are involved in the process and support school education.

Based on the importance of families in preschool education, this study aims to determine the parent involvement definitions of preschool teachers, school administrators and parents; how parents engage in home and school-based parent involvement; whether parents find their home and school-based involvement adequate; and the perceptions of parents about the factors that prevent their home and school-based involvement.

The study is a qualitative survey conducted by using semi-structured interviews. For interviews with teachers, administrator and parents, "semi-structured interview forms" were designed by the researchers. The forms consisted of two parts: "demographic information" and "questions about participant perceptions of parent involvement". The study group consisted of 30 preschool teachers working at the preschools of 5 private primary schools and 14 private kindergartens located in Çankaya, Ankara and affiliated with the Ministry of Education during the 2012-2013 school year, 21 administrators, and 30 parents whose children were attending these schools. The teachers, administrators and parents in the study group were selected on the criteria of convenient sampling and volunteering. Data were collected in March and April 2013 through face-to-face interviews with participants. They were written up by the researchers and analyzed through descriptive analysis.

The results showed that parent generally viewed parent involvement as supporting their children's school education, while teachers and administrators saw it as parents supporting child development/education and

communicating/cooperating with the school. Parents mostly engaged in home-based involvement by spending time with their children (doing activities together, reading with their children, talking with their children, reinforcing school education). Teacher and administrators, on the other hand, stated that parents mostly engaged in home-based parent involvement by reinforcing school education. The results show that not only parents but teachers and administrators find parents' home-based parent involvement inadequate. Based on this finding, it may be stated that school administrations and teachers should offer parents guidance on home-based parent involvement to support child development and academic success. Both parents and teachers and administrators think that the factors that prevent home-based parent involvement are mostly related to parents, such as lack of time on the part of working parents, workload and stress. Even though parents also mentioned child and school related reasons as factors that prevent their home-based parent involvement, teachers and administrators did not point out similar factors. Parents, teachers and the majority of administrators perceive school-based parent involvement as following the curriculum and reinforcing school education, and participating in parent involvement work organized by schools. Despite some obstacles, parents and administrators find parents' school-based involvement largely adequate,; however, teachers find it inadequate. The analyses showed that many parents view the lack of parent involvement work in schools as the main reason that prevents school-based parent involvement. However, neither teachers nor administrators mentioned school related obstacles before school-based parent involvement. As in home-based parent involvement, teachers and administrators believe that parents' school-based parent involvement is generally hampered by parent related obstacles, such as lack of time, workload, fatigue and stress caused by working.

Based on these findings, parent involvement in preschool education may be increased by ensuring teacher and administrator participation in in-service training programs, seminars, conferences, and workshops on parent involvement; updating their knowledge regularly; and becoming informed on new approaches and practices. Teachers and administrators may also organize seminars and conferences that inform parents about the scope, aims, significance and activities of home and school-based parent involvement, and include parents in the educational process by using practical work.